



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

Item selecta quaedam de Ramis Palmae, eorum usu, appellatione [...].
Item de Palmis varii generis in Nummis, Siculis, Creticis, aliisque plantis
Cretae, ac nummis Hierapytnae & Camerae in eadem: item ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

Digna res utique, quæ posterorum memoria prodere-
tur, dari fructus, quos degustare ac edere liceat? At
vero illud peculiare in hoc Malorum genere, & proin-
de notatu dignum, quod odore quidem grata essent,
non autem gustu vel sapore: quod ipsum de fructu Ma-
li Medicæ observat jam olim Theophrastus, τὸ ἢ μῆ-
λον οὐκ ἐστὶν ἐσθίου, ὅσομον ἢ πένυ, Pomum autem ejus non
manditur, sed odore præcellit. Hinc eadem etiam Hesper-
ridum Mala non vulgo quidem in privatorum mensis;
sed rite Diis à Lacedæmoniis adposita, ob odoris nem-
pe præstantiam; sicut reliqua incensa, quæ iis eo no-
mine adolebantur. Terrestrium enim erat Deorum,
seu malorum potius Geniorum comestationibus & ci-
bis delectari; quod ex ^a Iamblichō, ^b Porphyrio, ac
^c Origene contra Celsum haud uno loco mihi liquet;
at vero Cœlestium, odore seu Arabicis lætari haliti-
bus, ut loquitur Martianus Capella. Sed condonan-
dum facile Medico, πάλων alias ἀνταξίω, si Theologiæ
Gentilium mysteriis non fuerit continuo initiatus.

Neque vero PALMAM, tot usibus nobilem, & his
monumentis toties insculptam, liceat hic indictam
præterire. Equidem non adducam obvios Palmæ ra-
mos, aut in Victoriæ manibus elatos, aut vero vasibus
vulgo insertos, tanquam pretium victoribus; eosque
modo unum, modo duos, modo plures, nonnunquam,
& frequenter cum inscriptione ludorum, quorum præ-
mia constituebantur, puta, ΑΚΤΙΑ, ΠΤΘΙΑ, ΧΡΥ-
ΚΑΝΘΙΝΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΕΠΙΝΙΚΙΑ, ΣΩΤΗΡΕΙΑ,
ΜΕΓΙΣΤΑ, ΑΡΙΣΤΑ, ΑΓΓΟΥΣΤΙΑ, ΣΕΥΗΡΙΑ,
ΕΡΑΚΛΙΑ, ΣΑΚΡΑ, ΚΑΡΤΟΛΙΝΑ, ΟΕΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΑ, ΙΣΕΛΑΣΤΙΚΑ, CERT. QUINQ. seu Cer-
tamina Quinquennialia; quæ in præclaris nec obviis pas-
sim nummis leguntur. Mitto etiam, Vasa cum insertis

Lib. I v.
Hist. Plant.
cap. 4.

^a in vita
Pythagor.
cap. 4.
^b Lib. II.
de Abst.
^c Lib. VII.
& VIII.

De PAL-
MIS, &
varis ca-
rum generi-
bus in anti-
quis Num-
mis.

Lib. v.

id genus Palmæ Ramis, sive singula, sive plura, Mensæ frequenter imposita; juxta morem antiquum, quo victoribus Olympicis Coronæ supra Mensas collocatæ, ut refert Pausanias. Duo ejusmodi Vasa supra mensam imposita, quamquam sine commemoratis Ramis, exhibet inter alios præclarus nummus Caracallæ, cum memorabili inscriptione, SEPT. TYRUS METRO COLONIA ACTIA ERACLIA. Unde certe discimus ab Hercule Tyrio, noto loci Numine, dictos ibidem ludos Heraclios seu Herculanos. En præclari nummi iconem, quam beneficio Christianæ Augustæ hic inferendam duximus.



Cæteroquin tria etiam Vasa cum Ramis Palmarum, qualia frequenter alibi occurrunt, suppeditat nummus Valeriani Mediceus, inscriptus ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΚ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neque vero vel de origine hujus moris, Palmas victoribus in ludis tribuendi, quem ad Theseum refert Pausanias; vel de causa, è Plutarcho & Gellio pridem nota, quod sola hæc arbor opprimentibus non cedat, aut eadem eaque viridia semper folia retineat, trita & pervulgata omnibus commemorabo. Illud forte minus vulgatum, ejusmodi Palmæ Ramum Lacedæmoniis peculiari voce *σαεῖς* dictum, quod me docuit Hesychius, *σαεῖς κλάδος φοίνικος, Λάκωνες*. Crederem facile, etiamsi nullam scirem aliunde Laconum & Judæorum cognationem, latere in hac voce

voce vestigium Hebræorum vel Phœnicum שָׂרָר *sarar*, quod *principatum tenere* denotat, ob dignitatem nempe & usum hujus Palmæ, quo respexisse crederes Horatium,

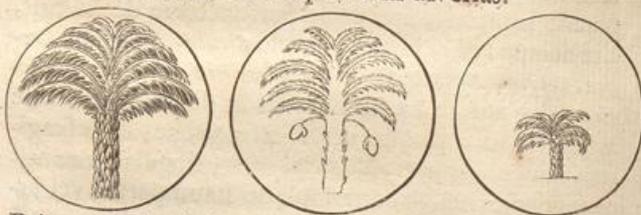
— Palmaque nobilis

Terrarum Dominos evehit ad Deos.

Quin valde apposite hanc in rem Artemidorus alicubi auctor est, Principum liberos per Ramos Palmarum designari. Unde certe haud male collegisse videtur ^{Oneirocr.} Trifstanus, signatos in quodam Constantii nummo tres Palmæ Ramos, denotare tres Magni Constantini filios. At hic non tam excisos Palmæ Ramos, quam Arborem ipsam spectare intendebamus. Quum enim varia tradantur Palmarum genera veteribus, ac Theophrasto inprimis, qui haud perfunctorie de iis egit, aliæ nempe *Palmæ* pro natali solo *Sicula*, *Africana*, *Cretica*, *Cypria*, *Egyptia*, *Judaica*, *Phœnicia*, *Syriaca*, *Babylonica*; aliæ autem ex iis humiles & depressiores, aliæ majores, aliæ rursus steriles, aliæ frugiferæ; & ex frugiferis aliæ communes, aliæ Caryotæ; singula hæc antiquariæ hujus penus contemplatio haud parum vel juvat, vel illustrat. Omnium certe, quæ modo commemorabamus, locorum Palmas, exceptis forte Babylonicis, signant adhuc antiqui nummi. Et steriles quidem Palmas, quales vulgo Italicas & Europæas agnoscit ^{Lib. XIII. cap. 4.} Plinius, Græcas alicubi ^{Lib. 11.} Theophrastus ac ^{Plutar. Hist. Plant. cap. 3.} Plutarchus, videas passim in SICILIÆ nummis Panormitanis, cujus generis plures exhibet Paruta. Babylonicas ^{Sympof. lib. VIII.} itidem steriles observat ^{Sicula Palma.} Theophrastus, ex quibus lectos ^{Lib. 11. Hist. Plant. cap. 8.} & vasa conficiebant. Tales nempe, quarum ^{Sanhedr. fol. 96. 2.} Talmudici doctores meminere in Sanhedrin, ubi infrugiferas memorant Palmas Babylonicas, quæ scilicet ad aquas Babyloniæ amaras crescerent, ac ideo corruptæ ut fructum.

Lib. 11.
Hist. Plant.
cap. 8.

ctum ferre non possent. Cæteroquin frugiferis Palmis abundasse Babyloniam, & inter alias quidem Regiis dictis omnium præstantissimis, quæ in horto Bagoæ nascebantur, observat Theophrastus, & ex eodem Plinius. Neque vero SICULAS steriles omnes fuisse, sed fructum etiam habuisse nonnunquam, licet immitem forte & immaturum, liquet ex aliis Panormitanorum nummis apud Parutam, qui frequenter Palmas exhibent cum adpensis Dactylis, consueto scilicet & peculiari hujus arboris more, quæ non fert fructus inter fòlia, ut vulgo reliquæ arbores, sed in summo trunco germen emittit cum pendentibus utrinque palmulis. Tres vero Palmas Panormitanis adscriptas, hic celandas duximus, inter se aliquantum diversas.



Prior, ut vides, è Sterilium genere ac sine fructu, quales vulgo Europææ: Altera cum adpenso fructu seu Dactylis, & quæ vulgaris Palmarum id genus frugiferarum figura: Tertia reliquis humilior, quæ proinde videtur ex illo pumularum genere, quale in Sicilia frequentissime provenire Theophrastus ac Plinius tradunt, & cui juxta Græcos ac Romanos, peculiaria etiam nomina tributa videas in linguis Orientis, Rabinorum פלם Arabum autem لال & ج. Fructus etiam ejus haud parum diversus, ni potius Florem statuamus, ac ipsam arborem proinde nummo illi insculptam, è mascularum genere, quæ solæ eidem Theophrasto

phraſto ac Plinio, in ſpatha aut in palmite florere dicuntur. Neque vero florem ſolum, ſed fructum in maſcula agnoſcunt iidem auctores, & juxta illos Hero-^{Lib. 1.}dotus; ut inde liqueret eam non ſterilem omnino aut infrugiferam ſtatuendam, ſicuti vulgo perhibetur. Certe apud Arabas à voce *مرجل*, quæ Palmam marem notat, ſit vox *مرجل*, quæ dactylos ſed viles innuit. Quum tamen iidem auctores cum Græci tum Arabes, fecundas tantum Palmas ſcæminas diſerte agnoſcant, & ex infertis adſperſive maris floribus feminas ſecundari, & præſtantioreſ dactylos producere doceant, nulla maſculæ Palmæ fructus ratione habita; hinc vulgo etiam mares Palmæ infrugiferæ, & fructus ille, quem nonnulli iisdem tribuunt, ab aliis cum flore ejuſdem haud immerito confunditur. Et quum vel maxime in Arabum ſcriptis, ob copiam & uſum ejus frequentem, utramque paginam faciant & Palma, & quidquid ad eam ſpectat, cujuſcunque ſit ſexuſ; hinc varia etiam legas apud eos nomina, quibus & maſcula Palma, ut maſtantum admiſſarius, & modus ille feminas ſecundandi, & floſ maris ſeu ſemen ejuſdem in feminæ ſpatham indi ea de cauſa ſolitum, exprimi conſuevere: quibus haud parum illuſtrantur, quæ à Græcis aut Romanis, ex aliorum relatione, ea de re jam olim obſervata leguntur. Neque vero male illum Palmæ hujus vel florem vel fructum ſignare mihi videtur Palma tertio loco expreſſa, diverſa utique à femina *βαλανηφόρα*, quæ ſecundo loco occurrit. Quod hanc enim ſpectat, haud ita ſteriles omnes Palmæ Europææ, ac proinde Siculæ, ut fructus plane non ferant, ſicut vulgo Italicæ aut aliorum locorum; ſed quarum fructus videtur immitis ſtatuendus, juxta maritimas quaſdam Hiſpaniæ Palmas, de quibus id tradit Plinius, aut ad maturita-^{Lib. xiii:}
tem^{cap. 4.}

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 8.

tem non perveniens; sicut de Cypriis quibusdam observat Theophrastus, alibi autem in genere de Palmis in Græcia natis, & juxta eundem Plutarchus locis supra indicatis. Nisi illud etiam placeat, plerisque illos è Panormitanis Parutæ nummis cum Palma & Equo seu integro seu dimidio obvios, à Carthaginensibus, quod arguunt symbola & frequentes in iis Punica litteræ, signatos, & Africanis proinde potius quam Siculis adscribendos. In qua sententia fuisse jam olim vi-

Dialog. VI.

tonium Augustinum, qui nummos id genus ad Carthaginem refert. Certe vel signatum Equi caput fatis arguit, aut Carthagine percussos, aut in Carthaginensium Coloniis (qualem Panormum scimus) cum solitis Metropoleos insignibus. Quod minus novum Panormi contigisse, quæ Regia erat Carthaginensium in Sicilia, hoc est juxta Polybium, βασιλεύουσα πόλις τῆς Καρχηδονίων ἐπιτοχίας. Eadem itaque Palmæ in nummis Panormi & Carthaginis; quamquam, ut vidimus, nec iis destituebatur Sicilia, ut non & proprias Palmas in iisdem monumentis celsasse nonnunquam credi possit. Certe peculiaris adhuc Palma occurrit in nummo Selinuntiorum: unde haud alio opus habemus interprete, cur *palmis onusta Silio*, divino autem Vati *palmosa selinus* nuncupetur.

Lib. I.



Et Palma illa quidem cum frugifera, ut cernis, tum è pumi-

pumularum genere, cujus fructum Arabes peculiari voce *Jis* vocant. CRETAM vero Insulam, haud u- *Cretica.*
no quoque Palmarum genere feracem, docet itidem Theophrastus. Hinc Palma juxta Aquilam signata in veteri & præclaro nummo Hierapytnæ urbis Creticæ, quem olim adnotaveram in Gaza Christinæ Augustæ, & cui geminum nuper forte apud Cl. Patinum inspectum, opportune hic inferendum duximus.



Prior Nummi pars caput turritum ac muliebre, notum in nummis cum Cybeles tum urbium symbolum notat. Aversa autem, cum Jovis (cujus natalibus & sepulchro celebris Insula) alitem, tum Palmam cum Dactylis præfert, locum insuper signati nummi *ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ*, & Prætoris aut Magistratus nomen, *ΙΜΕΡΑΙΟΣ*. Hinc adferenda urbis hujus scriptura apud Strabonem, ubi pro corrupta lectione *ιερα πύδνης*, *ma-* Lib. 1.
gnus Casaubonus restituendum putabat *ιερα πύδνης*, probante id nequidquam nobili ac eruditissimo sene in Exercitationibus ad Græcos Authores nuper editis. Emendanda eadem apud Dionem, qui in rebus Cretensium ejusdem loci, sub nomine *ιερα πύδνης* *me-* Lib. xxxvi.
minit. sed hoc leve. Urbis vero illius situm, ac rationem nominis docet nos Strabo; ad Pytnam nempe Lib. 1.
Idæ collem sitam, à quo sit denominata, *αφ' ἧς ἱερα πύ- τνα ἢ πύλις*. Etiam si vero Idam hunc *πολύδενδρον καὶ με- γαλόδενδρον* Eustathio alicubi vocari nescirem, haud mi- Ad Dionys. Perieget.
rum utique vel novum occurrisset, Arborem in ejus-

Qq modi

modi nummo signatam videre. Collis autem hujus Pytnæ, & cognominis urbis nomen à Phœnicibus profectum, ex ipsa vocis formatione mihi continuo liquere videtur. Certe in plerisque Creticis, Phœnicium quid latere, idque se docturum alias, contestatur doctissimus Bochartus, eruditissimo opere de Colonia Phœnicum; & ipsius Insulæ nomine Cretæ, ac urbis in eadem Itani exemplis interim firmat. sic *πίτυλω* haud dubito præferre itidem vestigia vocis cum iisdem litteris radicalibus *פד* vel *פדו*, qua in oriente *dives pecorum* denotatur. Creta enim inter alia decora, pascuis & gregibus ferax, unde Dionysio *Περίου* vocatur:

Πολλή τε λιπαρή τε κ' ἄεθ' ἔσται, ἧς ὑπερ' Ἴδη.

Magnaque pinguisque, & bona pascua habens, quam super Ida.

Hinc in Ida Collis ille Pytna, pascuis id genus abundans, & ad quem posita urbs Hierapytna, à loci aut templi alicujus religione *sacræ* insuper appellationem apud Cretenses naçta; sicuti pleraque Palæstinæ, Syriæ, ac Phœnicis loca illud *ΙΕΡΑΣ* attributum frequenter sibi vindicare observo in antiquis & selectis nummis *Æliæ Capitolinæ, Gaderæ, Cæsareæ, Tyri, Sidonis, Gabalæ, Bybli, Apameæ, Damasci, Seleuciæ, Samosatae*, (ut Ammiano vocatur) qua de re alibi: Illud vero ferme præteriissem, eundem hunc nummum Hierapytnæ signatum, reperiri inter nummos Siculos Parutæ, ut casu dum hæc scriberem observabam; quem nempe non ferendo errore, ad Himæram Siciliæ urbem refert, deceptus proprio Viri seu Prætoris, non loci nomine *ΙΜΕΡΑΙΟΣ*, quod recepto more, gentili *ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ* additum, pro quo rursus male *ΙΕΡΑΠΙΤΤΕ* expressit. Sed Parutam, qui nummum ipsum non viderat, in errorem induxit Erizzo, è cujus descriptione fatetur

Tab. xxv.
n. 9.

fatetur se nummum illum ita cælandum curasse. Iste enim agens de Dea Syria, obvia in Philippi numismate à Syris Hierapolitanis percussio, nummum hunc, de quo agimus, à se visum describit, in quo Pinus scilicet occurrat cum adjacente Avi, epigraphe autem $\text{I E P A Π I T T E Σ}$; unde *sacram Pinum* efficiebat, aliisque litteris additis I M E P A I O Σ . Sed solenne Erizzo, nobili alias antiquario, graviter in citandis aut explicandis Græcis, quos adfert nummis hallucinari, & quem proinde caute in his legendum, nec ei temere fidem obstringendam novi. Magna quidem de his antiquitatis studiis benemerendi voluntate, sed exigua aut nulla etiam Græcæ litteraturæ peritia instructum, virum multarum alias imaginum, ad nummorum id genus explicationem sese comparasse mihi fatis liquet: quod hætenus fatale plerisque fuit, si unum vel alterum excipias, qui in describendis vel interpretandis Græcorum nummis laborarunt. Quid statuas enim, cum aut Carra- rum notæ Mesopotamiæ urbis primariæ, & Romanorum Coloniæ nummum, proinde consueto more, $\text{M H T P . K O A . K A P P H N O N}$, seu *Metropoleos Coloniæ* Difcor. *Carrenorum* inscriptum de Colcharenis, Græciæ scilicet gente, (qualis nulla legitur eo nomine) interpretatur? aut vero quum Magnesium Ioniæ nummum, fopr. le Medagl. p. 700. quart. Edit. sub Gordiano percussum, & cum addito Prætoris Aurelii Theodoti nomine, legit & explicat, *Anno primo* Pag. 66. ibid. *Theodoti Regis Magnetum*; quasi scilicet aut privatim a-
 lias, aut vero illo ævo, Magnesium civitas, quæ pridem Asiæ Proconsulibus parebat, Reges suos habuerit? Mitto sexcenta id genus, quibus adnumeranda jam venit prava illa lectio & interpretatio hujus nummi Hierapytniorum Cretensium, alio perperam vel ab eodem Erizzo, vel à Paruta detorta. Opportune enim

mihî non unus solum, sed geminus nummus inspectus, ut supra innui, cum iisdem omnino litteris ac symbolis, quibus nihil clarius exprimi potuit, aut minus tot errorum causam præbere. Immo alios etiam ejusdem generis adservat Gaza cum Palatina, tum Medicea, & in eo superioribus rariores, quod aliud proprium viri aut Magistratus nomen signatum habeant, nempe unus Palatinus & Mediceus ΖΑΜΑΓΟΡΑΣ, alter itidem Mediceus ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ, & in quos proinde si incidisset Paruta, eosdem ad Himæram urbem procul dubio haud retulisset. Cæterum eadem in iis symbola; hinc nempe capitis turriti, illinc Palmæ & Aquilæ, cum inscript. ΙΕΡΑΠΤ. ac in uno etiam integra, ΙΕΡΑΠΤΤΝΙΩΝ. Quod vero hic etiam minime reticendum, occurrit inter Marmora Arundelliana, quæ cum Notis in Apologiam Apuleii vulgavit Cl. Pricæus, antiquum fœdus horum Hierapytniorum cum Præsiis, Cretensibus itidem, & quorum nummum possidet Christina Augusta, cum Cerere ac Bove, & inscript. ΠΡΑΙΣΙΩΝ. Observavi etiam fragmentum

Thef. Grut.
» v.

fœderis Hierapytniorum in magno Inscriptionum opere, ubi ΙΕΡΑΠΤΤΝΙΟΙ itidem inscribuntur, ne liceat de vera Nummorum hujus oppidi epigraphæ dubitare. Neque vero Palma in iis expressa, ex illo bifidarum aut trifidarum genere, quas in Creta frequenter nasci observat Theophrastus. Ad postremas hæc trifidas referre quis possit Plantam peculiarem, expressam in nummo Camaræ apud Goltzium.

Palma Tri-
fida Creti-
ca.
Tab. In-
sul. 1 v.



Camara, ut ex Ptolemæo & Stephano scimus, urbs
 Cretæ. Eiusdem meminisse videtur Agatharchides apud
 Photium, si Schottum illius interpretem audi- Cod. c. c. l.
 mus; ὅτι κέρηται ὁ Συγγραφεὺς ἀπικιστὴς καίτι ὡν τῆς ἐπὶ cap. 30.
 καμάρης λέξι. Quæ ita vertit Schottus, *hinc digressione*
facta auctor monet, se quamvis Attice loquatur; Camara ta-
men (urbis in Creta) dialecto familiariter uti. Sed quum
 duplicem sensum admittat ille locus, certe longe po-
 tior ille mihi videtur, qui nihil aliud innuit, nisi Aga-
 tharchidem, etiamsi Atticorum more scribat, usum
 voce καμάρης, notæ alias significationis, sed quæ mi-
 nus Attica videbatur. Neque enim Camaræ natus aut
 cæteroque Cretensis Agatharchides, sed Cnidius, ut
 Diodoro, Josepho, Luciano, aliisque vocatur; neque
 etiam Cretensi usus dialecto, (quæ præter voces ἰδιο-
 γλώσσας, quales plures apud Hesychium legas, Dori-
 ca ut plurimum fuit, sicut eruditis notum) ut satis ar-
 guit luculentum hujus Auctoris, quod apud Photium
 exstat, fragmentum, communi ferme dialecto conscri-
 ptum. Neque etiam illa Camaræ hujus inter Creten-
 ses urbes nobilitas aut fama, (cujus obscura valde apud
 veteres, qui supersunt, mentio,) ut peculiaris dialecti
 ansam Agatharchidi præbere potuerit. Sed hæc obiter.
 Similem vero hujus oppidi Nummum habet Gaza
 Medicea; nisi quod loco crurium, quæ expressit Gol-
 tzius, aliud quid, aut duas nempe figuras, aut Pisces

Qq 3

vide-

videbatur signare ejusdem Cimeliarcha. Hæsisse autem me fateor aliquamdiu, cui frutici aut plantæ, eam quæ in nummo cum Goltziano, tum Mediceo occurrit, continuo adscriberem. Cretam quidem *ιδιόφυτον* novi, & feracem plantis sui generis, aut selectis; adeo ut in ea Insula multi Botanici alerentur à Romanis Imperatoribus, & quotannis Romam mitterentur *Αγγεία* seu Vasa plena Creticis Plantis, quæ τὰ πλεπτήα nuncupabant, nempe *ἀπὸ τῶν λυγῶν* (non *λυγῶν*, quod aliud sonat) *εἶναι πλέγματα*, quod è *viminibus essent contexta*.

Lib. 1. de
Antid. edit.
Græc. Bas.
p. 424. 425.

Utrumque me docuit Galenus, ac præterea Plantas easdem è Creta vulgo adferri chartulis involutas, quibus singularum nomina adscribebantur; quasdam vero solam habere inscriptionem nominis, aliquas cum accessione soli aut campi, in quo proveniebant. Postremum quidem beneficium præstat nobis hic Nummus, de priori aliunde ratio ineunda. Quod si in voce Camaræ, natali solo, ut videtur hujus Plantæ, quarendum esset illius vestigium, *Cammarum* aconiti speciem & à figura Cammari marini ita dictam docet Plinius, & quæ proinde huc non quadrat: ut mittam non *Cammarum*, sed *κάμμορον* Græcis appellatam, quod jam observarunt viri docti. Neque huc etiam spectat alia Planta *κόμαρις*, vel *κόμαρ* Ⓞ, quæ occurrit in Lexicis recentiorum Græcorum, quam eandem cum Halimo contendit vir summus ad Solinum. Sed neque majorem communionem cum planta expressâ in nummo hujus urbis Creticæ habere mihi videbantur aliæ Plantæ ejusdem Insulæ, quas præ cæteris suo loco commendant nonnunquam antiqui scriptores Historiæ Plantarum, puta *Dictamnium*, *Nymphaea*, *Chamadruas*, *Radix Idæa* (de cujus solo lis adhuc ambigua, an Creticum vel Phrygium), *Amylum*, *Sifer*, *Heraclium*, *Anisus*, *Poterion*,

Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Plinius.

CH-

Cupressus, Populus nigra, Trifolium, Seseli, Stachas, Fucus,
aut denique herba illa ἄλιμϞ , quæ Solino inter Cre-
ticas sola recenseri meruit, quod ad morsam nempe diur-
nam famem prohiberet. Unde ratione subducta, ni-
hil occurrit opportunius, quam Palmis trifidis adscri-
bere superiorem plantam seu arborem, quæ peculiare
erant huic Insulæ. Palmam certe continuo videtur ar-
guere truncus cum densis gradatisque corticibus, qui-
bus Palmæ vulgo se faciles ad scandendum præbent:
quod etiam de iis jam olim monuit Plinius, & quas ra-
dices in caudice Palmæ prominentes, per quas con-
scendi potest, Arabes peculiari voce قن , indignant.
Modum autem, quem adhibent vel Arabes vel Ægy-
ptii in scandendis Palmis, docuit jam nos olim Lucia-
nus; Lib. de Dea Syria. cuius locum ea de re novissime illustravit insigni
Vir eruditione ac virtute, mihi que unice venerandus
fenex, Palmerius à Gretemesnil. Nec alienum quod
de bifidis his aut trifidis Palmis observat Theophras-
tus, staturam caudicis à parte qua finditur vel quinum
cubitum, paresque inter se prope partes ipsas adfurge-
re. Neque prætereundum hoc loco, tradi eidem Pal-
mas diversi admodum generis, fructu nempe, figura,
magnitudine, foliis haud parum diversas; ne aliquod
discrimen hujus Palmæ cum superioribus, aut vulgaribus
alias Palmis, multum hic negotii faceßat. Plinius
quidem undequingenta Palmarum genera statuit;
ac Arabes, apud quos frequens hæc arbor, longe plura.
Si quis tamen Carduorum aliquod genus, aut Plantam
aliam in illo nummo expressam malit, ubi veris id vi-
cerit, haud difficulter ad sensum impetrabit. Neque
vero solum trifidas, sed in quinos etiam truncos divi-
sas Palmas in hac Insula agnoscit Theophrastus, sed cu-
jus locus levi emendatione indiget, ἐν τῇ Δάπωνι (aut Lib. II. hist. Plant. c. 2.

ΔΑΠ-

Λαπαίων) πινά και πεντάκεφαλον. Ita enim legendum nomen illius Urbis Creticæ, quæ Λάππα vocabatur, & cuius Gentile Λαπαίων, liquet iterum ex antiquo loco

In Gaza
Christinæ
Augustæ.
Lib. XLV.

ejus nummo inscripto, ΑΣΤΑ. ΛΑΠΠΑΙ. seu Ασσ-
λα Λαπαίων; unde insuper sacram eandem seu in-
violati foli, ut Livius alicubi explicat hanc vocem Δού-
λα, existitisse constat. Eadem urbs & Λάμπη dicta, au-
ctore Stephano, sicut & Λαμπίες illius incolæ vocant

^a Lib. IV.
^b Lib. LI.

cum ^a Polybius, tum ^b Dio Cassius, quorum iste eisdem
una cum Cydoniis libertate aliisque beneficiis ab Au-
gusto adfectos narrat. Alibi vero eadem urbs juxta in-
dubiam Nummorum scripturam, recte Dioni Λάππα

Lib. XXXVI.

etiam vocatur. Occurrit quoque idem Lappæorum
nummus apud Goltzium, sed in quo Asyli nomen tan-
tum per ΣΤΑ. expressum, è superiori quem inspexi in

Tab. IV.
Insul. Græ-
ciæ.

Cimeliarchio Reginae Christinæ, suppleri debet. His
etiam adscribendus nummus insignis Domitiani, ob-
servatus mihi inter alios incomparabilis Regiæ Gallo-
rum Gazæ, cum eadem inscript. ΛΑΠΠΑΙΩΝ. Creti-

Cypria.

cis vero Palmis, CΥΠΡΙΑΣ jam subnectere liceat,
quarum haud unum genus existitisse observat Theo-
phrastus, & ejus similia Plinius, qui inter alia folium
ibi latius, fructumque reliquis rotundiorum tribuunt.
Alias frugiferæ etiam vulgares Cypriæ, sed quarum
fructus seu Dactyli, instar Ægyptiorum recentes con-
sumerentur. Ejusmodi Palmam βαλανηφόρον, & cum
latis, ut videtur, foliis, signat adhuc hodie Cypriæ
urbis Lapethi nummus.



Gentile nempe loci nomen juxta Stephanum, cum Λα-
 πηθηθ^ς tum Λαπηθηθ^ς, quod postremum hic in nummo
 exprimitur. Navium cæteroquin stationem & navalia
 habuisse hunc locum observat idem Stephanus; unde
 etiam nominis originem ex Oriente haud incommo-
 de deducit doctissimus Bochartus. Egregie vero id fir-
 mat Scylax, aut qui sub ejus nomine circumfertur, cui
 Phœnicum urbs eadem Lapethus vocatur Λάπηθηθ^ς
 φοινίκων, ut recte ibi pro Λήπηθ^ς emendat vir magnus
 If. Vossius, & unde simul liquere videtur, cur Palma
 in superiori nummo hujus Urbis depicta. Hanc ur-
 bem certe inter primarias Cypri existitisse, ex Hierony-
 mo præterea colligas, ubi de adventu Hilarionis in
 eam Insulam verba facit: præmissa enim Paphi men-
 tione, addit, *hoc Salamina, hoc Curium, hoc LAPETHUS* Tom. 1.
Epist. in
vit. Hilar. & *urbes reliquæ conclamabant.* Ita enim legen-
 dum ibi postremæ illius urbis nomen, pro quo *Lapi-
 the & Lapetha* occurrit in Frobeniana editione & li-
 bris scriptis, quod jam vidit in Scholiis ad hunc lo-
 cum. Erasmus. Sic in Excerptis Polybii Peireskianis,
 corrigendum idem Urbis nomen ἐν Λαπηθηθ^ς, pro quo pag. 197.
 ἐν Λαπιθηθ^ς effecerunt viri docti ex corrupta codicis
 lectione ἐν Αλπιθηθ^ς, ac moti procul dubio auctorita-
 te Ptolomæi, apud quem itidem corrupte Λάπηθηθ^ς
 vocatur. Cyprias Palmas excipient vicinæ, nec iis-
 dem, ut modo audivimus, dissimiles ÆGYPTIÆ Ægyptia.

R r

aut



Percussus ille ab Alexandrinis Ægyptiis, sicut arguit
nummi inscriptio. Feracem certe Palmis fuisse illum
tractum, aliunde satis liquet; sed cujus fructum par-
tim viliozem, partim esui minus aptum describit Stra-
bo, cujus locum, quia secus nonnullis acceptus, adscri-
bemus; καὶ ἄλλω ἢ τῷ Αἰγυπτίῳ ἔ Φοίνικῳ ἀγρῶς ἐστὶ,
καὶ ἐκφέρειν τὴν καρπὸν οὐκ ὁμοίωτον ἐν τοῖς πρὸς τὸ Δέλτα τό-
ποις, καὶ πρὸς τῷ Α'λεξάνδρειαν, ὅ ἐν τῇ Θεβαίδι Φοίνιξ ἀγρῶς
ἢ ἄλλων φύεται hoc est, *Cum in tota Ægypto Palma sit è
vilium genere, vel fructum ferat esui non aptum in locis
apud Delta & Alexandriam, tamen in Thebaïde Palma o-
mnium optima nascitur.* Ex hoc loco collegisse videtur
vir magnus ad Solinum, id quod non semel innuit,
Palmas nempe in tota Ægypto steriles fuisse seu infru-
giferas præter Thebaïcas, aut vero Alexandrinas, sed
quarum posteriorum fructus non erat edulis. Neque
aliter Strabonis Interpres priora illa verba verterat;
Cum in tota Ægypto Palma sterilis sit: quum tamen id non
dicat Geographus, sed vilioris aut minus præstantis
Palmæ genus totam Ægyptum habuisse, excepta The-
baïde, in qua longe optimum proveniebat. Aliud nem-
pe ἀγρῶς seu vile & plebeium, ut vocat Palmulas id ge-
nus.

Lib. XVII.
c. 4.

nus Plinius; aliud *ἀκαρπν*, seu sterile & infrugiferum: prioris generis Ægyptiæ Palmæ, præter Thebaïcas, posterioris Græcæ, aut alias vulgo Europææ. Certe non steriles quidem Palmas Ægyptias tradit fide dignus in primis auctor Theophrastus, sed earum fructus juxta alias Africanas, Syriacas, Phœnicias, virides ad huc ac recentes vulgo suaves & gustu quidem gratos, minime autem durare, ut recondi possint, sed protinus putrescere, ac proinde recentes consumi, exceptis qui in paucis aliquot locis arenosis proveniebant. Quod ipsum repetit adhuc alio loco, ubi docet recondi tantum posse è Syriacis Palmulis eas, quæ in convalli nascebantur, *que vero IN ÆGYPTO & Cypro & aliibi gignuntur, has recentes omnes consumi*, *ὅν ἔ EN ΑΙΓΥΠΤΩ καὶ κύπρῳ καὶ ἄλλοις χλωρὰς ἐπιλίσκεσθαι*. Inde itaque Straboni *ἀκαρπν* seu viles, vel ut Plinius loquitur de vulgaribus Dactylis, *plebeia Ægyptiorum* Palmæ, quod vulgo recondi & servari earum fructus non possent, & servati putrescerent, ac proinde recentes tantum ac virides comederentur, non vero quod plane steriles essent, aut *ἀκαρπν*. Sic idem Plinius: *Fructus Palmarum soli servati, qui in Judea ac Cyrenaica Africa, non qui in ÆGYPTO, Cypro, Syria, & Seleucia Assyria*. Excipienda tamen illi erant, præter Judæam ac Cyrenas, vel Convallis Syriæ palmaria, vel pauca illa loca arenosa Ægypti & Phœnicæ, in quibus Palmarum fructus non edules solum, dum adhuc recentes, sed servari etiam ac recondi soliti. Certe de Thebaïcis Palmulis, id alio loco innuit; *Thebaïcis fructus ex templo in Cados conditur, cum sui ardoris anima*. Ergo diversi ab his fructus Palmarum Ægyptiarum, qui recentes omnes consumebantur, neque proinde tamen, sicut perspicue jam intelligis, steriles istæ ac infrugiferæ.

Hinc etiam vel alii è neotericis, qui Ægyptum lustrarunt, vel Prosper Alpinus, cujus extat opus de Plantis exoticis, & qui in Ægypto diu medicinam professus est, referunt maturas Palmulas in Ægypto autumnali tempore. Ut jam illud præteream, quod quum variæ sint Dactylorum species, quæ septuaginta ab Arabibus commemorantur, hinc multæ etiam occurrant ex iis ἀγροίαι, seu viliores, quas pro divite sua copia, peculiaribus etiam vocibus indigitant iidem Arabes, puta *دقل* & *مرجل*; unde tamen nemo dixerit sterilia aut infrugifera id genus Palmeta. Nec illud urgebo denique, quod Theophrastus agens alicubi de arboribus, quæ in certis regionibus frugiferae, in aliis steriles occurrunt, illustret id exemplis & Perseæ extra Ægyptum, & Populi nigrae extra Cretam, Palmæ autem in Græcia sterilium; ubi opportunus utique locus fuisse id ipsum de Palma Ægyptia observandi. PHOENICEM vero Palmis etiam abundasse, vel sola nominis ratio videtur indicare, quod inde petitum multis existimatur; Tyrum certe Phœnices Metropolim, Patriam suam agnoscit Palma in Meleagri Epigrammate, quod extat inter alia inedita antiquissimi Codicis Palatini, qui Vaticanæ Bibliothecæ cum reliquis accessit,

Φοίνιξ ἰδὲ νίκαν ἐπέπαι, πάτραν τε μετρωχῆ
Ματῆρα φοινίκων τὴν πολὺπαιδα Τύρον.

*Palma quidem victoriam indicat, Patriam vero jaçtat
Matrem Phœnicum liberis fecundam Tyrum.*

Ut non mirum sit proinde eandem Urbem dictam Achilli Tatio Φοινύκμον, quod Phœnicia urbs foret. Hinc frequens adhuc hodie Palma in Nummis Tyri, Aradi, aliorumque Phœnices locorum, sed quæ nihil singulare habet aut à cæteris diversum. Idem de SY-

RIA-

Lib. 11.
Hist. Plant.
cap. 3.

Phœnicia.

Lib. 11.

Syrinae.

RIA CIS Palmis licet statuere, cujus generis ostendunt præclari aliquot Damascenorum Nummi, olim inter plures id genus selectiores, ab incomparabili Peireskio collecti, & nuper mihi observati Parisiis apud illustrem Harlæum. Ex iis autem illud continuo colligas, haud frustra à Palmarum frequentia & nobilitate laudatam olim hanc Syriæ, ut in ejus Nummis vocatur, Metropolitim, & quam proinde *ramis germinare* dixit Stautius, neque male etiam inde posse illustrari, quæ de Nicolais Palmulis, à Nicolao nempe Damasceno ad Augustum missis, ^a Plutarchus ac ^b Athenæus tradidere, quorum patriam nempe cum Hierichuntem, tum Damascum agnoscit vetus Geographus, qui sub Constantio vixit. Neque vero debuit Trifstanus, ad Pruna Damascena easdem Palmulas, quas ab hoc Nicolao sibi familiari, *Nicolaos* denominavit Augustus, promiscue detorquere; quum eas diserte *φοίνικας*, & *φοινικεβαλάνας* vocent illi auctores, quibus nihil cum prunis illis Damascenis commune, quæ *κονκύμηλα πὲρ ἐν Δαμάσκῳ* aut *Δαμασκιυά* vulgo vocant veteres, Dioscorides, Galenus, Athenæus, aliique, qui eorum meminere, ac præstantiam præ reliquis laudant. Eadem etiam *βερβύλα* nuncupata, colligi videtur ex eodem Athenæo, ac præterea ex Suida, aut ex Theocriti Scholiaste, qua de re esto penes eruditos Botanicos judicium. Hujus vero generis DAMASCENA PRUNA, haud dubito signari in quodam nummo Damascenorum, quem duobus locis vulgavit idem Trifstanus, opportune hic quoque inferendum. Quæ aliunde ad Nummi explanationem faciunt, nec sunt hujus loci, petat Lector ex ipso Trifstani opere, nec suscepti laboris pœnitebit; saltem Pruna & Dactylos Damascenos, cum illo confundere & promiscue fumere caveat.

Vid. Athenæum lib.

^a Lib. viii.
Sympos.
quæst. iv.
^b Lib. xiv.

Tom. i.
Comment.
pag. 231.



At dum non tam in Prunis, quam in Dactylis Syriacis ac Phœnicis commemorandis versamur, sciendum postremos peculiari voce Phœnicibus dictos Σῆκας & Σηκεβάλας. Hesy chius, Σῆκας Φοινικεβάλασι Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνικες. Salmasius ὁ πᾶν, ut ex nova Hesy chii editione mihi constat, emendabat postremum Σηκεβάλασι; scilicet, ob eam quæ præcedebat vocem, Σῆκας. At quum æque hæc corrupta esse potuerit, crederem illam potius ex sequenti emendam, neque in voce Σηκεβάλασι quidquam movendum, ob rationes quæ mox indicabuntur. Minus autem moror diligentem Medicum, qui postremum Theophrastum illustravit, & qui iis, quæ monenda erant in hoc Hesy chii loco, prætermisiss, quæ sana erant male refingit; dum non Phœnicibus, sed recentioribus Græcis ita dictum Palmæ fructum interpretatur, & postrema Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνικες, legendum putat Σηκεβάλασι τὸ αὐτὸ Φοίνιξ, vel, τὸ αὐτὸ καὶ Φοινίς; quæ explicat de purpura, seu purpureo colore. Absurde & ab hoc loco aliena. Quum autem perspicuum sit ibi Hesy chium, consueto more vocem peregrinam & Phœnicibus ac vicinis usitatam adtulisse, qua Palmarum fructum sibi familiarem, vulgo Græcis βάλανον aut Φοινικεβάλανον nuncupatum, indigitabant, certe inde etiam illius explicationem petendam liquet.

In-

Indictam vero reliquit eandem doctissimus Bochartus, in commemoratione earum vocum, quas tanquam Phœnicias apud Hefychium occurrentes, cum aliis id genus sibi explicandas suscepit. Ego vero Σῆκας & voce hybride Συκοβαλάνας dictas existimarem Phœnicibus Palmulas, quæ in Convalle Syriæ Palmaria, aliisque Judææ Convallibus nascebantur. Πηψ enim & Πηψ Judæis, Phœnicibus, Assyriis *deprimere*, unde κηψ *fossa*, seu locus cavus valde ac depressus; βάλαω autem, ut vulgo notum, Palmæ fructus, posterioribus Græcis δάκτυλος dictus. Audiamus vero Theophrastum de locis Palmarum irriguis agentem, *ἐναι ἡ πλὴν* Lib. 11.
πιεῖται ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ, ἐν ᾧ καὶ τὰ ΦΟΙΝΙΚΟΦΥΤΑ Hist. Plant.
τυγχάνει. τὸ ΑΥΛΩΝΑ ἡ τῶν λέγειν οὖν Σύρος, ὅτι ἀπὸ τῆς cap. 8.
Ἀρχαίας μέχρι τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης, καὶ πλείους Φάσαιον ἐληλυθέναι. τὰτα δὲ ἐν τῷ ΚΟΙΛΩΤΑΤΩ πεφυκέναι οὖν ΦΟΙΝΙΚΑΣ. Tale autem in CONVALLE qua PALMARIA sunt exuberare; CONVALLEM illam per Arabiam usque ad Rubrum tendere mare, Syros adfirmare, ac plerosque qui inde venissent, referunt. Ejus itaque CONVALLIS PARTE CAVISSIMA PALMAS exoriri narrant. Et notandum adhuc inprimis, quod innuit rursus alio loco, *ἡσσωλεζοαζ ἡ ΜΟΝΟΤΕ* διώααζ Φασίν τῆ ἐν Συρία οὖν ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ. Recondi autem ex iis (Palmæ nempe) fructibus qui in Syria nascuntur, illos tantum posse, quos PALMARIA CONVALLIS parturit, volunt. Αὐλών vero Gazæ interpreti Convallis, & si Hefychium consulas, *πέψω* hoc est *πηψ*, vel *fossa*, seu locus cavus & oblongus. Sic Plinius docet præter decantatas Hierichuntis Palmas, commendatas insuper quarundam Judææ convallium. *Quamquam laudata & Archelaïde & Phasaëlide atque Livinæ, gentis ejusdem CONVALLIBUS.* Hinc itaque cum Σῆκας, tum

tum

tum voce hybride (quales frequentes apud Orientales commerciis & communione Græcorum receptæ, sicut $\tau\eta\tau\alpha\mu\upsilon\lambda\iota\mu$ *Tetramulin* de quadrigis Mularum, aliæque id genus) $\Sigma\epsilon\kappa\epsilon\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\upsilon\omicron\iota$ dicti Phœnicibus ac Syris $\beta\acute{\alpha}\lambda\alpha\upsilon\omicron\iota$ seu Palmarum fructus, qui in id genus Palmariis Convallibus, earumque, ut diferte tradit Theophrastus, CAVISSIMA & depressiori parte nascebantur, & qui soli transportari inde & recondi solebant. Nisi vero potius Palmulas ita dictas statuamus à voce $\pi\upsilon\delta$ *scucha*, quæ cum *natare*, tum *rigare*, seu *lavare* apud Orientales notat. Irriguis enim locis & multa aqua Palmas gaudere, Theophrastus ac Plinius docent. Quibus accedunt cum Strabo, qui nobile illud Hierichuntis palmetum totum irriguum tradit; tum Josephus, qui inde etiam celebratissimas ejus Palmas, apposite hic imprimis, *irriguas* vocat; $\tau\eta\delta\ \Phi\omicron\iota\iota\eta\kappa\iota\omega\eta\ \epsilon\pi\alpha\rho\alpha\ \Delta\omicron\mu\epsilon\eta\omega\eta\ \gamma\eta\eta\ \mu\epsilon\lambda\lambda\acute{\alpha}\ \tau\eta\ \gamma\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\iota\ \kappa\alpha\iota\ \tau\eta\ \mu\alpha\eta\eta\gamma\epsilon\sigma\iota\alpha\iota\varsigma\ \Delta\acute{\iota}\phi\omicron\sigma\epsilon\alpha$; PALMARUMQUE IRRIGUARUM *genera tam sapore, quam nominibus varia*, docetque quæ in ripis Jordanis proveniunt, longe esse fertiliores, minus autem quæ ab eo sunt remotæ. Immo inde etiam, quod hic rursus palmarium, peculiare & vicinum Palmæ nomen apud Arabas, quibus $\sigma\alpha\kappa\iota$ *sakâ* non *rigare* solum, sed *Palmas aut vites colendas dare*, & vox $\sigma\alpha\kappa\iota\omega\eta$ *sakion*, cum *nubem* magnis guttis effusam, tum *Palmas* significant. Neque minus occurrunt aliæ adhuc Arabum voces, ab eadem radice profectæ, quæ & abundantem pluvia nubem, & locum Palmis feracem notant. Ut etiam inde liquere videatur, aliter sentire eosdem Arabas, quam auctores, è quorum relatione tradebat Theophrastus, Palmas aquam scaturientem potius, quam pluviam querere. Adferemus locum, ut

Bell. Jud.
lib. 1. c. 4.

ut leve simul in eo mendum eluamus; Πιζήν (non Πιζή) ἢ μάλλον τὸ γαμαλιῶν ὕδωρ ἢ τὸ ἐκ τοῦ Διός. Necessariam illam, utut levem & obviam emendationem totius loci contextus satis superque arguit, nec aliter legisse videtur illius interpres Gaza. Vides autem, ut opinor, satis perspicue, ex eodem fonte profectum illud Arabum سقي *sakion*, & Phœnicum apud Hesychium Σέκυ ac inde Σεσοβάλανοι de Palma & Palmæ fructu iisdem usurpatum. Unde etiam jam constat apud Hesychium, non postremam, sed priorem ex duabus illis vocibus emendandam, ubi Σέκυ male pro Σεκυ legitur. Ex his vero rursus lucem aliquam ac emendationem foeneratur corruptus Plinii locus, agens de communibus Palmulis; *Ex reliquo genere plebeia videntur, Syri & Juba Tragemata appellant; Nam in aliqua parte Phœnices Cilicieque, populari etiam nomine à nobis appellantur Balani.* Multa hic mirantur viri docti, aut à Plinii mente aliena, aut mihi nulla admiratione digna. Ego hoc unum de quo silent, cur nempe agens de Palmulis seu Dactylis Plinius, moneat quo nomine scilicet Cilicibus vocarentur: quum tamen de Palmis Cilicum, nec ipse in superioribus aut alibi, nec Theophrastus meminerint; qui alias accurate agunt de vario illarum natali solo, & multi sunt in commemorandis Palmis Europæis, Asiaticis, Africanis. Unde nullus dubito, expungendam hanc Ciliciæ vocem, & ita legendum ac distinguendum locum; *Syri & Juba Tragemata appellant. Nam in alia parte Phœnices Syriaque populari etiam nomine, à nobis appellantur Balani.* Hoc vult Plinius, Palmulas communes Syris quidem vocari Tragemata; à Romanis autem easdem Balanos appellari, nomine scilicet de hoc fructu populari etiam seu recepto in alia parte Phœnices ac Syriae. Hæc ut vides ἀκρί-

Lib. XIII.
cap. 4.

λαβρα, & cum doctissimo Grammatico consona, qui has Palmulas observat Phœnicibus dictas *Σεκοβάλανες*. Sed librarii, qui sensum loci non adsequebantur, & quibus molesta proinde videbatur ista de Syris aut Syria repetitio, continuo à vicina Cilicia auxilium petiere. Illud vero *in alia*, pro *in aliqua*, habent codices antiqui, ac inter alios Chiffletianus, quod notavit Dalechampius. Unde illud etiam recte admisit *ὁ πίνυ* in Plinianis Exercitationibus, qui bis hunc locum tentat, ceteroqui irritò successu; modo illud *Ciliciaque* retinendo; modo quod absurdum ei videretur, vocari Plinio Balanos popularem Romanorum vocem, quæ tamen esset Græca, in vocem *Græciaque* mutando, & *Phœnices* ibi non de regione, sed de Palmulis interpretando. Et hæc quidem omnia, si quid iudico, valde *ἀσάχως*, & contra Plinii mentem. Communes nempe Palmulæ exsiccatae scilicet, Dioscoridi *ξηραί*, dictæ Syromacedonibus Græca voce *τεγχήματα*. Cujus appellationis fontem docet nos Xenophon agens de Babylonis palmulis; *πῶς δὲ πνεῖς ξηραίνοντες, τεγχήματα ἀπέπιπτεσαν*; *Nonnullus vero exsiccatas pro bellariis reposuerant.* Earundem rursus Palmarum fructus, ii que vulgares, in alia parte Syriæ ac Phœnices appellati *βάλανος*: sicut præstantiores Palmulæ, voce ex Phœnicia & Græca coalescente, *Σεκοβάλανος*, seu *irriguæ*, ob rationes indicatas. Idem autem nomen Balanorum, Palmulis vulgo ex illo terrarum tractu petitis tribuerunt etiam Romani; nomen scilicet cum fructu, ut sæpe accidit, mutuando. Sic Plinius paullo ante agens de Palmulis alterius foli, nempe Orbis meridiani; *Eæ breves, candidæ, rotundæ, acinis quam BALANIS similiores.* Balani itaque proprie communes Orientis Palmulæ seu *Dactyli*, sicut posteriori nomine Græcis tandem ac inde vulgo

Lati-

Lib. 1.
cap. 129.

Lib. 11. de
Exped. Cy-
ri.

Latine loquentibus dicti. Quamquam non ita recentem hanc appellationem, ut volunt viri magni, possem ex Artemidoro colligere, qui Hadriani ac Pii temporibus vixit, & apud quem hæc reperio; *αἱ τῶν Φοίνικος βάλανοι, αἱ παρὰ δαίαι ΔΑΚΤΥΛΟΙ καλεῖνται*; *Palmarum Balani, qui maturi DACTYLI vocantur.* sed, ut verum fatear, postrema ista existimarem omnino glossema alicujus magistelli, qui priores voces *Φοίνικος βάλανοι*, ut passim Græcis olim dicti Palmarum fructus, ac una etiam voce *Φοίνικος βάλανοι*, per vocem de iisdem recentioribus demum Græcis familiarem explicandam sibi in ora libri credidit, unde ab imperitis librariis in textum postea recepta; ut sexcenta talia, quæ in optimos auctores utriusque linguæ, quod eruditus notum, irrepsere. Certe cum ante, tum apud auctores Artemidoro coævus, & etiam infra ejus ætatem, Athenæum, Galenum, & è Latinis Solinum aliosque, qui ex professo de Palmis agunt, & eorum fructibus, ignota adhuc illa *δακτύλων* & *Dactylorum* de iisdem appellatio. Neque vero, ut ad priora redeam, mirari debuit vir doctus ad Theophrastum *Balanum*, quæ vox Græca est, *popularem* dici Syris ac Phœnicibus, haud magis certe quam *Tragemata*, vocem itidem Græcam, & Syris tamen pro Palmulis, auctore eodem Plinio, haud minus usurpatam. Nec enim ignorare debuit, his gentibus linguam Græcam juxta vernaculam antiquam, popularem evasisse post Mæcedonum in Syria imperium ac sedem; adeo etiam ut publica monumenta Græca lingua vulgo consignarent; quod vel tot nummi illorum locorum omnium clarissime docent. Sicut vero aut Palmariæ Convalles, aut illarum fructus irrigui Josepho dicti, ut vidimus, hoc est *Σικος βάλανοι* celebres per ea loca; sic à Palmarum copia *locus Palmarum* quidam

Beracoth
fol. 31. 1.

dam dictus vicinus Babylonæ, de quo occurrit mentio apud Talmudicos, מַפּוֹם וְהוּרָא צַיִתָּא דַּבְּבַל *ab ostio fluminis usque ad locum Palmarum Babylonie*; & pars Arabiæ olim, (quod jam monuit doctissimus Bochartus) דִּקְלָא *Dikla* nuncupata. Ad quas præterea voces דִּקְלָא & דִּקְלָא *Dikla & Dakkel*, quæ Palmam apud Syros & Assyrios indicant, sicut etiam apud Arabas دَكَل, crederem omnino recentiores Græcos adluisse, qui petitas ex eo tractu Palmulas, seu Palmæ fructus, δακτύλλος nuncuparunt. Quod enim vulgo viri docti, & juxta eos vir magnus ad Solinum, à digiti longitudine aut figura ita demum dictas existimant, haud mihi continuo probatur. Nam quum non Caryotides solum, quod largiuntur, sed reliquæ etiam Palmulæ, quas ab ea digiti figura Dactylos appellatas volunt, non unius generis aut figuræ tradantur, & quidem Plinio discrete, differre figura rotunditatis aut proceritatis, certe parum opportune Palmulis commune Dactylorum nomen hæsisset, rotundis nempe perinde ac proceris. Immo quum adhuc hodie Ægyptiis Palma seu arbor Dactylos ferens *Dachel* nuncupetur, haud possum fati mirari rursus eundem τένυ, illam ab hac voce δακτύλλος deflexam statuere? An fugit hic virum, infinitæ alias, ut ingenue fatemur, doctrinæ, communis illa & antiqua דַּקְלָא *Dakkel* seu *Dachel*, hoc est Palmæ in Syria ac vicinis locis appellatio, ut eam præter Arabas, apud Ægyptios adhuc hodie permanentem, ab hac voce δακτύλλος, recentioribus demum Græcis pro Palmæ fructu (quod ipse alias contendit, & longe verissimum) usurpata, derivandam sibi putaverit? Quam proclivius certe & longe convenientius, ab antiqua voce & Palmæ natali solo propria, recentiorem Græcorum appellationem de illius fructu inde petito deducere?

ducere? maxime cum obvia occurreret ratio duplex illud κ in κ & τ permutandi, juxta solitas ejusmodi litterarum adfectiones haud solis Doribus usitatas, qui τὸ κ τρέποντες εἰς τ dicuntur Moschopulo, aliisque proficis Grammaticis, & cujus rei varia exempla iidem suppeditabunt. Qua ratione etiam ex *Dakkel* factum Græcorum Δάκτυλος, & Gallorum *Datte*, de eodem Palmæ fructu. Sic vicissim τ Orientalium in κ Græcorum conversum, ut ex אכלת *Tacla*, factum Græcorum κάχλα vel κάχλη, quod viderunt jam viri docti. Neque vero feliciter alibi, usitatum iisdem Ægyptiis *Tamar* pro sicco Palmæ fructu, deducit itidem ὁ πίνυ, à Græca voce τρέμμα; quum tamen haud ignoraret, illud ipsum תמר *Tamar* commune esse Palmæ nomen apud Hebræos, & apud Arabas. Immo quum constet in specie Arabas, juxta modernos Ægyptios, denotare hac voce *س* non promiscue quosvis Dactylos, sed siccos tantum & servari idoneos. Hujus generis vero tulisse inprimis vel inclutam Palmis J U D Æ A M haud *Judaica.* ignoras. Equidem inter regiones præstantissimis Palmis feraces, & quæ Romanis accesserant, primas illi genti vulgo deferunt, & quidem locis circa Hierichuntem, Strabo, Plinius, Galenus; nisi quod Plinius, ut supra vidimus, addit alias quasdam Judææ Convalles, ut Anhelaidis, Phafaelidis & Liviadis; quod ex parte firmat etiam Josephus, qui Phafaelidis palmeta Liviæ Bell. Jul. lib. 11. c. 8. Augustæ testamento à Salome relicta commemorat, ut vel inde eorum præstantiam facile adsequamur. Hinc vero Palma vulgo Judææ symbolum in antiquis Romanorum nummis. At vero quod Strabo innuit, duplex erat illa Palma apud Judæos, sicut & in Ægyptia Thebaide, Caryota scilicet & Communis; Lib. xvii. ἡ ἐστὶν ἕτερον ἐν τῇ Θεβαΐδι, καὶ ὁ ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅτι ἀλλήλων, καὶ ὁ

Communes. Καρυωτός. Communem illam Palmam cum Dactylis nempe seu vulgaribus Palmulis signant vulgo Nummi Vespasiani ac Titi, cum JUDÆÆ CAPTÆ epigraphæ.



Eadem Palmæ hujus figura, ut vides, cum frugiferis vulgaribus, quas vel aliorum locorum Nummi, vel traditæ ab Historiæ Plantarum scriptoribus icones præsentant. At CARYOTAS illas Palmas omnium præstantissimas, & fructus ferentes cum magnitudine tum figura à communibus diversos, qui nobis ex iisdem Herbariis, quos vocant, ante oculos posuerit, fateor me nondum reperisse. Unde rem haud opinor ingratam me facturum censeo, si eandem obviam in præclaro nummo, & qui fere in omnium antiquariorum manibus versatur, ostendam. Nummus est sub Nerva percussus, in memoriam sublatae vexationis, qua Judaici ritus jure aut injuria accusati graviter multabantur; cum illa proinde memorabili inscriptione, Fisci JUDAICI CALUMNIA SUBLATA.

Caryota.



Pal-

Palmam hic cernis Judææ symbolum, & quidem ferentem fructus, cum magnitudine tum figura ab aliis diversos. Neque illi certe alii, quam Caryotides, Isidoro *Nucæles*, qui inter Judaicos eminebant; & ad quos respexit Poëta,

Hoc lenitur spūto Fani Caryota Calendis.

Immo haud alii, qui eam decantato adeo Hierichuntis Palmeto celebritatem conciliarunt; unde illud Cleopatæ ab Antonio insignis cujusdam muneris loco datum, ab eadem cum aliis possessionibus magna mercede impetrasse sibi locari Herodem, refert Josephus. Bell. Jud. lib. 1. c. 13. Eo autem magis huic memoriæ præ aliis commendari merebantur, quod non vulgares sed rariores etiam essent apud ipsos Judæos; idque gentis illius versutia, quæ hanc Palmam Caryotam & Balsamum, quo pretium auget, non permittebat nasci in pluribus locis. Docet id alicubi Strabo agens de Ægyptiorum rebus, nec absimili versutia ab iis adhibita in Bybly Ægyptia, quo reditus inde itidem auferentur. Lib. xvii. Præter hanc rationem, quam innata gentis avaritia suadebat, crederem etiam accessisse solitam ejusdem *Φιλωτίαν*; ut quod apud se optimum & vix alibi nascebatur, aliis gentibus inviderent, idque nonnunquam sub idololatriæ Gentilium obtentu. Certe de Palmulis hanc apud Talmudicos prohibitionem legas, *אף דקל שב וחצב ונקליבם אסור למכור לעא* Etiam Palmulas bonas, & Hederam, & Nicolaos non licet vendere gentilibus. Avod. Sara. 1. in Miçhna. illud per *Hederam* reddimus, quæ solita est ejus vocis, juxta doctissimum Buxtorfium, apud Talmudicos significatio; quamquam ad aliquam Palmæ seu Dactylorum speciem videatur hoc loco referenda. Media enim ponitur inter Dactylos & Nicolaos, utrumque Palmæ fructum. Sed ut vulgo permiscerent omnia

omnia illi doctores, forte nativa illa *Hederæ* significatio hoc loco relinquenda, quæ ideo prohibita gentibus vendi, quod nempe in Bacchi mysteriis frequens esset. Talia enim quæ vulgo idololatriæ gentilium inservire putabantur, vetita iisdem venundari; qua de re pleni Talmudicorum libri, & adlatum supra Nucis Pineæ exemplum satis docet. Alias triduo tantum ante festa Gentilium prohibita iis vendi res omnes ultra diem duraturæ, ut docet nos Magistrorum Coryphæus, peculiari de Idololatria Commentario. Immo idem alicubi negat, fructus ad quæstum interdictos, licet idolorum cultui destinatos, quamdiu necdum eis oblatis sint. At vero specialis hæc & indefinita circa Palmulas, easque præstantissimas, Talmudicorum prohibitio: ex qua utique illum fructum, tanquam suavitatis & raritatis præcipuæ, in sacris etiam Gentilium præcipuum quandam locum habuisse, haud obscure licet colligere; ni aperte id de eodem testaretur Plinius; *Nam quos ex his (Palmæ fructibus) honori Deorum dicamus Chydeos appellavit Judæa, gens contumelia numinum insignis.* Chydeos nempe per contemptum, quasi viles seu vulgares; quo nomine Palmulas id genus dictas, liquet præterea ex Dioscoride, ex quibus maturis vinum Palmeum fieri docet. Frustra ergo Plinium exagitat vir doctus ad Theophrastum; quasi præ ira & odio in Judæos ita fuerit abreptus, ut quid ageret aut scriberet, ignoraret: quod optimum enim in suo genere, honori Deum tribui, non quod vile & abjectum. At id non ex sua, sed ex Judæorum Hellenistarum sententia dicebat Plinius, & in quos proinde tanquam in Numina, & omnem eorum cultum contumeliosos invehitur. Et quum pro *Chydeos* absurde idem vir doctus obtrudat apud Plinium vocem *idææ*, an quæso vox ea Hebræa

Mof. Mai-
mon. c. 9.
§. 1.
Cap. 7.
§. 20.

bræa magis aut Chaldaïca priori illa Chydæorum, quam proinde à Judæis inditam præfracte pernegabat? Datas autem honori Numinum Palmulas, quod aperte tradit Plinius, & haud obscure innuebant sua illa prohibitione Talmudici; firmare præterea videtur nummus Damascenorum, à Cl. Trifano alicubi vulgatus, in quo occurrit mulier nuda lancem Dactylis plenam serpenti adponens, quæ vulgo Dææ salutis symbolum in antiquis nummis. Per *Nicolaos* vero, quorum mentio in illo Talmudicorum præcepto, Palæstinæ Caryotas, de quibus agimus, intelligendos, liquet abunde ex doctoribus Gemaricis, qui hanc vocem נקלס seu *Nicolaos*, alibi in Mischna Talmudis Babylonici occurrentem, per vocem קריותי seu *Caryotam* explicant, quorum utraque Hebræis quidem esset peregrina, posterior tamen notior in terra Israël. Hanc doctorum de illis vocibus sententiam legas apud doctissimum Buxtorfium, in voce קריותי. Inde vero jam indubie colligas, *Nicolaos* illos Palmæ fructus ad Augustum missos, & ita ab eo denominatos, non Dactylos communes, sed revera Caryotas fuisse, quibus nomen illud *Nicolaorum* adhæsit; male proinde ab Isidoro *Nicolaos* & *Nucæles* seu *Caryotas* distingui; *Alii Thebaïci*, qui & *Nicolai*, alii *Nucæles*, quos *Græci* Καρυάδες vocant. Immo inde liquet, non in Græciæ solum, sed in Orientis etiam linguas, & usum transiisse hanc *Nicolaorum* de his Palmulis appellationem; ex quibus agens de iis Plutarchus haud parum illustratur, τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν φωνηθεῖσθαι τῶν ΝΙΚΟΛΑΟΥΣ ὀνόμασι, καὶ μέχρι νῦν ἔτι ὀνομάζονται. *Maximas & pulcherrimas Palmulas NICOLAOS nominavit, sicque ETIAMNUM DICUNTUR.* Apud Arabas vero, quibus Palmæ & earum fructus tam varias sortiuntur appellationes, eundem usum ho-

Tom. I.
Comment.
pag. 230.

Sympof.
lib. VII.
quæst. 4.

T t rum

rum Nicolaorum obtinere videas vocem haud remotam *نخل* de Palma præstanti ac selecta (apposite plane

Lib. 11. de
Exped. Cy-
ri.

ad *δοσλεύεις* palmulas, quarum Xenophon meminit)

à radice quippe *נחל* Hebræis *נַחַל* seu *nachal*, quæ *secrevit* & *elegit* apud eos notat. Ex quo fonte itaque, cum *Nicolaorum* de Palma apud Talmudicos appellationem profectam posset quis forte arguere, ni obstarent cum aperta illa Plutarchi & Athenæi de origine hujus vocis testimonia, tum ipsorum Talmudicorum doctorum confessio, eam vocem ut plane peregrinam, & ignotæ sibi significationis profitentium. Ut jam mitam opportunum hic *Caryota* exemplum, & adlegati supra *Strobili*, ac sexcentarum id genus vocum, quæ è Græcia & Latio in eorum usum & sermonem paulatim irrepserunt. Neque vero superiora potest infringere citati apud Suidam scriptoris auctoritas, qui de Palmulis silens, Placentas à Nicolao Damasceno ad Augustum missas, *Nicolaos* ab eo dictas tradit. Sed facile scriptorem illum cum Plutarcho, Athenæo, Plinio, ac insuper cum Talmudicis doctoribus conciliabimus; qui nomen hoc *Nicolaorum*, non Placentis, sed Palmulis tribuunt; si dicamus Placentas illas ab hoc Nicolao ad Augustum missas, procul dubio ex his Caryotis confectas. Tales certe Placentæ è *καρύοις*, (unde Caryotarum nomen) olim usitatæ, & peculiarem etiam inde appellationem nactæ. Hesychius, *καρύων, πλακῆς ἔχων κάρυα*. Immo ejusmodi è Dactylis aut Caryotis Placentas, fuisse jam olim inter præcipuos Orientalium cibos, liquet adhuc ex non una voce Arabica, qua edulium delicatum ex butyro & Dactylis confectum indignant; qualis *الوقه* item *موخف*. Tam Caryotæ itaque quam Placentæ ex iisdem constantes, & ab hoc Nicolao

sum in eandem cum Plinio sententiam descendisse non solum Hermolaum Barbarum in Corollariis suis ad Dioscoridem, sed etiam virum magnum, in nova accessione nobilissimi operis de Idololatria Gentilium, verum aliud agendo procul dubio, neque re satis accurate expensa. Cæteroque vinum hoc Palmeum inebriandi vim habuisse, ex Hieronymo præterea colligas, in Epistola ad Nepotianum; SICERA Hebræo sermone omnis potio nuncupata, quæ INEBRIARE potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut quum favi decoquuntur in dulcem & parvam potionem, aut PALMARUM FRUCTUS exprimentur in liquorem. Hæc autem omnia rursus valde illustrat sequens apud Chrysostomum locus, quem satis opportune in meis

Tom. 1.
Epist. 2.
pag. 16.

Tom. 1. ad
cap. v. Esa.
pag. 1058.
elit. Savil.

ex aureo Auctore Excerptis reperio; ΣΙΚΕΡΑ ἢ ἐν-
παύθια φησὶ τὸ ΦΟΙΝΙΚΩΝ ἢ ΟΠΟΝ, ὃν ἐπεπιδόξου, σω-
τρέποντες τὴν καρπὸν καὶ κατὰ θλάωνας εἰς ΟΙΝΟΥ μέτρα ἡμα-
πσεν φύσιν. ΚΑΡΩΤΙΚΟΝ ἢ ἐστὶ τὸ πιᾶτο καὶ μέγης ἐργα-
τικόν. SICERAM autem hic vocat PALMARUM SUC-
CUM, quem adseruant, pressum & contritum fructum in
VINI naturam transformantes. Est autem illud CAPITI
GRAVE, & ad EBRIETATEM provocans. Aliud
nempe aurei Oratoris καρωτικόν, seu Xenophontis ea
de re κεφαλαλγής, aliud καρωτός. Inde vero crederem
ad Palmam arborem, & Caryotam inprimis, è cuius
fructu & succo, auctore Plinio, præcipuum id genus
vinum in Oriente parabatur, respexisse Maimonidem

De Idolol.
cap. VIII.
§. 7.

sequenti illa sua lege; אילן שיה וגוים משמרין את פירותיו
ואומרים שהם מוכנים לעשות שר לבית כוֹם פלני ועושים מהן
שכר ושותים איתו חרי זה האילן אסור בהנאה : Arbor sit
cujus fructus custodiebant gentiles, dictantes eos servari ad
faciendam inde potionem pro hujus vel illius Idoli delubro, si
de.

de potione ex iis confecta biberint die festo, usus illius arboris interdicitur. Ex illo autem Palmei vini usu in Oriente, profectæ communes illæ Arabum voces, quæ custodire *Palmetum aut Vineam, Palmarum & Vineæ custodem, Palmas aut Viies colendas dare* ex æquo significant. Neque vero Judæam solam ac Thebaïda, sed Babyloniam insuper ac ulteriorem Orientem, Caryotis illis feracem fuisse, ex Diodoro ac Strabone abunde licet colligere, quam prærogativam etiam inter Fortunatas Insulas, Canariæ tribuit alicubi Plinius. Apud Strabonem quidem legitur, Palmam Judæorum Caryotam, & *πλὴν χρείπωνα & βαβυλωνία*, non multum meliorem quam *Babylonia*; at crederem omnino ibi legendum, & *πλὴν χείρωνα*, non multum inferiorem; quod longe & scribendi usui, & veritati convenientius. Babylonica enim Palmæ, juxta Theophrastum, & inter illas quidem Regiæ, omnium præstantissimæ cum magnitudine, tum virtute. Unde & selectos Palmarum fructus apud eodem Babylonios, eosque magnitudine & pulchritudine mirabiles, non in promiscuo quidem usu familiaræ, cui vulgares relinquebantur, sed Dominis tantum servatos docet alicubi Xenophon. Quin & Anich, scriptor è recutitorum gente, ac proinde hoc loco fide dignus, auctor est *πρ* vocari in Oriente Palmæ speciem in Perfide proveniente[m], præstantiorem Palmis, quæ nascuntur in Palæstina. Et de Palmis hæcenus tam Caryotis, quam Communibus, quæ in antiquis Nummis signantur.

Alias quidem Plantas haud vulgares eadem adhuc latifundia possent nobis suppeditare. Neque enim Palmas suas solum Palæstina, sed cum Urnam, cui M A N N A imposita, tum V I R G A M A A R O N I S exhibet adhuc in variis Nummis, qui aut Hebræis seu

Lib. v i.
cap. 32.
Lib. xv i i.Lib. i i.
Hist. Plant.
cap. 8.Lib. i i. de
Exped. Cy-
ri.